

Andrzej Billert

NIEKTÓRE ASPEKTY TEORII ARTYSTYCZNEJ
KARLA FRIEDRICH SCHINKLA

W artykule tym zamierzamy ukazać niektóre problemy teoretyczno-artystycznej działalności Karla Friedricha Schinkla (1781 - 1841) — wybitnego architekta niemieckiego I połowy XIX wieku. Uprawianie działalności teoretycznej obok praktyki artystycznej było zjawiskiem typowym dla XVIII i XIX stulecia. W okresie tym trudno byłoby znaleźć artystę, który nie zajmowałby się zarazem refleksją teoretyczno-artystyczną. Również i filozofia tego czasu poświęca sporo miejsca problemom sztuki. Wzrost aktywności teoretyczno-filozoficzno-artystycznej twórców obserwuje się na przełomie XVIII i XIX stulecia przede wszystkim w Niemczech. Schinkel jako teoretyk jest więc zjawiskiem typowym w intelektualno-twórczej sytuacji Niemiec interesującego nas okresu.

Rozwój refleksji teoretycznej u artystów i pojawienie się filozofii sztuki w ramach filozofii (dotąd rozważającej raczej zagadnienia bytu i poznania) stawia nowe problemy badawcze temu, kto zamierza zająć się problematyką twórczości artystycznej przełomu XVIII i XIX wieku oraz całego XIX stulecia. Nie sposób kwestionować znaczenia teorii artystycznej, która w tak dużym stopniu poszerza obszar empiryczny badań nad sztuką tego okresu.

Należy wobec tego określić postulaty badawcze, jakie w stosunku do wspomnianej problematyki może postawić historyk sztuki. Historyk sztuki skłonny jest nieomal odruchowo traktować wypowiedź artystyczno-teoretyczną (zwłaszcza taką, która pochodzi z ust samego twórcy) jako klucz do wyjaśnienia jego produkcji artystycznej. Istnieje szereg przyczyn takiego nastawienia. Jedną z nich jest przyzwyczajenie dyscypliny — wykształconej na sztuce dawnej — do skwapliwego wykorzystywania wszelkich komentarzy źródłowych do analizy dzieła. Inną — przekonanie, że język werbalny artysty, jaśniejszy od wizualnego, może w sposób bardziej jednoznaczny uprawomocnić interpretację dzieła. Przyzwycza-